

**Rut Bízková: Naše žena
na ministerstvu
životního prostředí**

Investice v ČEZ nikdy nebyly bezpečnější ■ Státní podpora dosáhla svého maxima

Největší úspěchy Skupiny ČEZ

- oslabili jsme evropský klimaticko-energetický balíček
- poslanci okradli státní rozpočet a darovali nám emisní povolenky zdarma
- instalovali jsme úředníky ke schválení Pruněřova

Hlavní zájmy Skupiny ČEZ

- vyrobit a exportovat maximum elektřiny
- zabránit nákupu emisních povolenek
- šetřit na omezování znečištění
- kontrolovat a řídit politiky
- přepřáčet manažery
- prosazovat své lidi na klíčové posty

Co všechno dokážeme

- zařídit, aby znečišťovatel neplatil, ale vydělával
- vyžrát na Brusel
- víme jak podkopávat evropské klimatické cíle
- máme podíl na prosazení nadhodnoceného Národního alokačního plánu
- máme největší poslanecký klub v českém parlamentu (napříč politickými stranami)
- na příkladu Pruněřova jsme ukázali jak prosadit polovičatou modernizaci

ČEZ a globální změny klimatu

- máme podíl na prosazení nadhodnoceného Národního alokačního plánu
- máme podíl na oslabení evropské směrnice o emisním obchodování
- podíleli jsme se na prosazení české legislativy, která zajišťuje přidělování povolenek zdarma i po roce 2013
- prosadili jsme rekonstrukci Pruněřova bez ohledu na výši emisí

2 Největší úspěchy Skupiny ČEZ

3 Falešný hráč evropského významu

3 Co je to ČEZ - základní informace

3 Hlavní podnikatelské aktivity v ČR

4 Hlavní podnikatelské aktivity v zahraničí

4 Struktura firmy ČEZ

5 Zisky ČEZ a vyplácené dividendy

5 - 6 Hlavní zájmy ČEZ

6 - 7 Jak ČEZ získává politiky

7 - 10 Co ČEZ dokáže

11 ČEZ a globální změny klimatu

ČEZ - Falešný hráč evropského významu

ČEZ - falešný hráč evropského významu

Státem většinově vlastněný energetický gigant ČEZ je jednoznačně nejziskovější českou firmou poslední doby. Tím ovšem výjimečnost firmy nekončí. Žádný jiný podnik se nemůže pochlubit tím, že by se na jeho povel stavěli do pozornosti poslanci vládních i opozičních stran. Sliby o využití zisků ČEZ se dostaly na předvolební billboardy. Prokázané kontakty čelních politiků s vedením společnosti či zbohatnutí úředníků zastupujících stát v dozorčí radě ČEZ dosud nikomu nepoškodily politickou kariéru. Zájmy ČEZ hájí vláda při schvalování evropské legislativy v Bruselu. Často jde o zájmy špinavé. Ekonomický úspěch ČEZ totiž stojí především na uhelných elektrárnách. Podmínkou pro jeho zachování, kterou se čeští politici usilovně snaží naplnit, je zabránit zpoplatnění ekologických škod způsobených těmito zdroji.

Co je to ČEZ - základní informace

Ještě v roce 2000 byl ČEZ běžným následníkem východoevropského státního energetického monopolu. Firma byla dominantním výrobcem elektřiny v České republice (zajišťovala dvě třetiny produkce) a chystala se na privatizaci. Ještě ve výroční zprávě společnosti za rok 2000 se píše:

„Vláda České republiky usnesením č. 967/2000 ze dne 4. října 2000 rozhodla o privatizaci české elektroenergetiky. V rámci privatizace dojde k prodeji podstatné části akciového podílu Fondu národního majetku ve společnosti ČEZ, a. s., strategickému partnerovi. Současně budou stejnému strategickému partnerovi prodány podíly Fondu národního majetku v šesti regionálních distribučních společnostech.“

Vláda Miloše Zemana ovšem od privatizace ČEZ nakonec ustoupila. Stát si ponechal ve společnosti majoritu a naopak rozhodl o jejím posílení a rozšíření působnosti – vláda odsouhlasila prodej státního podílu v pěti distribučních společnostech právě do rukou ČEZ.

Tak vzniklo jádro Skupiny ČEZ. Společnost v dalších letech výrazně investovala v zahraničí a rozšiřovala svoje portfolio. V současné době má Skupina ČEZ dceřinné společnosti v řadě zemí, podle výroční zprávy za rok 2009 se jejich počet blíží ke 120.

Hlavní podnikatelské aktivity v České republice

Elektrárny Skupiny ČEZ mají téměř tříčtvrtinový podíl na celkové výrobě elektřiny v České republice (74 % v roce 2009). Největší, více než poloviční, podíl na produkci firmy mají uhelné elektrárny, následované jadernými zdroji (45 %). Zhruba 3 % elektřiny vyrábí ČEZ ve vodních elektrárnách, produkce větrných (10 MW instalovaného výkonu) a slunečních (19 MW) je z hlediska firmy zanedbatelná.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

ČEZ vlastní společnost Severočeské doly, která těží hnědé uhlí v dolech Bílina a Nástup Tušimice. V roce 2009 dodaly Severočeské doly svým odběratelům 22 milionů tun uhlí, z toho tři čtvrtiny spálily elektrárny Skupiny ČEZ.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

Skupina ČEZ vlastní a provozuje distribuční soustavy v České republice s výjimkou jižních Čech, jižní Moravy a Prahy. ČEZ prodává elektřinu více než 3,5 milionu zákazníků – maloodběratelům typu domácností i velkoodběratelům, jakými jsou průmyslové provozy.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

Hlavní podnikatelské aktivity v zahraničí

Zahraniční podnikatelské aktivity Skupiny ČEZ jsou poměrně rozmanité. Vedle investic do distribučních společností se ovšem společnost zaměřila především na uhelné elektrárny.

Skupina ČEZ koupila většinové podíly ve třech bulharských, jedné rumunské a jediné albánské distribuční společnosti. V Bulharsku ČEZ vlastní velkou černouhelnou elektrárnu Varna s výkonem 1260 MW, v Polsku elektrárny Skawina a Elcho s celkovým výkonem 730 MW rovněž na černé uhlí. V Turecku je ČEZ spoluvlastníkem distribuční společnosti a plynových elektráren s výkonem 360 MW. V roce 2009 koupil ČEZ společně s finanční skupinou J & T stoprocentní podíl ve společnosti MIBRAG, která vlastní hnědouhelné doly s roční produkcí kolem 19 milionů tun ve východním Německu a elektrárny o výkonu 210 MW.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

V uvedených i dalších východoevropských zemích (Srbsko, Bosna a Hercegovina) ČEZ připravuje nebo prověřuje možnosti výstavby nových elektráren.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

Struktura vlastníků Skupiny ČEZ

Většinovým vlastníkem Skupiny ČEZ je trvale vláda České republiky, která prostřednictvím Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí drží 70 % akcií. Stát tedy může hlasováním na valné hromadě prosadit svůj zájem i proti vůli ostatních akcionářů.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

Dozorčí rada

Dozorčí rada plní funkci kontrolního orgánu společnosti, mimo jiné dohlíží, aby management jednal v zájmu akcionářů mezi valnými hromadami. Předsedou dozorčí rady proto bývá reprezentant vlády ČR jako většinového vlastníka. Zástupci státu v dozorčí radě se mění podle toho, která politická strana vládne.

V současné době (květen 2010) je předsedou dozorčí rady ČEZ Martin Kocourek, ekonomický expert ODS a spoluautor volebního programu. Dalšími členy jsou například náměstek ministra financí Ivan Fuksa (ODS) nebo bývalí vysocí státní úředníci Zdeněk Hrubý a Petr Kalaš (bývalý ministr životního prostředí, posléze poradce premiéra Topolánka).

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

V uplynulých deseti letech se v dozorčí radě ČEZ vystřídala řada významných státních úředníků včetně vlivných politiků s různou stranickou příslušností. Předsedou dozorčí rady byl v roce 2005 současný europoslanec za ČSSD Jiří Havel, garant ekonomické části volebního programu sociální demokracie. V době svého působení na Ministerstvu průmyslu a obchodu zasedal v dozorčí radě ČEZ Martin Pecina – současná jednička pražské kandidátky ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny. Dalšími členy dozorčí rady byli senátor Jiří Bis (ČSSD), poslanec Oldřich Vojíř (ODS) či bývalí poslanci Josef Janeček (KDU – ČSL) a František Brožík (ČSSD). Z bezpartijních bývalých členů dozorčí rady stojí za zmínku náměstek ministra průmyslu Tomáš Hüner a jeho předchůdce Václav Srba.

Výroční zprávy ČEZ 2000 – 2009

Vedení ČEZ

Funkci generálního ředitele a předsedy představenstva zastává od roku 2004 Martin Roman, který přišel z vedení firmy Škoda Holding. Dalšími významnými manažery jsou výkonný ředitel Daniel Beneš, obchodní ředitel Alan Svoboda či výrobní ředitel Vladimír Hlavinka.

Zisky ČEZ a vyplácené dividendy

V roce 2009 dosáhl ČEZ zisku po zdanění ve výši 51,9 miliard Kč. Za posledních osm let zisk společnosti vzrostl téměř na osminásobek. Důvodem je vedle rozšíření společnosti o distribuční firmy také růst cen elektřiny na evropském trhu.

Skupina ČEZ, výroční zpráva 2009

Progresivně rostla rovněž výše vyplácených dividend. ČEZ začal vyplácet dividendy v roce 2001. Na jednu akcii tehdy byla vyplacena částka 2 Kč, v roce 2009 šlo již o 50 Kč. V roce 2009 firma vyplatila v dividendách 26,7 miliard Kč. Státu připadla část, která odpovídá jeho vlastnickému podílu, tedy 18,7 miliard Kč.

Využití příjmů státu z vyplácených dividend ČEZ se neřídí ustálenými pravidly. ČSSD slibuje v předvolební kampani pokrýt dividendami ČEZ náklady na vyplácení třináctého důchodu. Ministerstvo dopravy neúspěšně navrhovalo miliardy použít na stavbu dálnic.

<http://ekonomika.ihned.cz/c1-37392670-ministr-chtel-zaplatit-dalnice-z-penez-cezu-janota-to-zatrhnul>

Hlavní zájmy ČEZ

Vyrobít a prodat maximum elektřiny

Hlavními faktory, podle kterých se řídí ekonomické výsledky ČEZ, jsou množství prodané elektřiny a její cena. Cílem vedení firmy je proto maximální využití všech elektráren. Vzhledem k přebytku výrobních kapacit v České republice hledá ČEZ zákazníky v zahraničí a podstatnou část elektřiny vyváží. Tato strategie je výhodná z hlediska ekonomických výsledků, ale likvidační pro životní prostředí.

V důsledku toho, že ČEZ po spuštění Temelína v letech 2001 a 2002 významně nesnížil produkci uhelných elektráren se Česká republika dostala mezi pět největších světových exportérů elektřiny. V posledních letech vyváží mezi 11–16 terawatt hodinami (15–20 % výroby) ročně. Vývozem elektřiny se ovšem Česká republika zbavuje nedostatkových paliv. Přitom doma zůstávají desítky tisíc tun oxidu siřičitého a oxidů dusíku, desítky tun vysoce radioaktivních odpadů i krajina poškozená těžbou milionů tun uhlí a statisíců tun vápence.

Udržení příjmu z masivních vývozů elektřiny je motivací k rychlému vyčerpávání zásob uhlí a tlaku na prolomení územních limitů těžby. Česká republika v minulých osmi letech vyvážela elektřinu, k jejíž výrobě bylo v průměru potřeba (počítáme-li s typickým složením energetického mixu) mimo jiná paliva také 8,2 milionu tun uhlí ročně. Důl ČSA, jehož majitelé usilují o prolomení územních limitů a zbourání Horního Jiřetína, každoročně těží asi pět milionů tun.

Nekupovat povolenky

Vzhledem k počtu provozovaných uhelných elektráren by potřeba nákupu povolenek na emise oxidu uhličitého znamenala hrozbu pro ekonomické výsledky Skupiny ČEZ. Emise oxidu uhličitého ze zdrojů ČEZ v České republice činily v roce 2008 téměř 34 milionů tun (*Verified emissions for 2008 - 2009, ec.europa.eu/environment/climat/emission/citl_en_phase_ii.htm#reports*). Jenom elektrárna Prunéřov vypustila v roce 2008 podle Integrovaného registru znečištění 9,2 milionu tun oxidu uhličitého. Další miliony tun připadají na uhelné elektrárny ČEZ v Polsku a Bulharsku.

Současná cena povolenky se pohybuje kolem 15 eur na tunu oxidu uhličitého. V případě, že by ČEZ musel povolenky nakupovat, utratil by za ně více než 10 miliard korun ročně, což by mělo silný dopad na zisk firmy. ČEZ proto na všech frontách bojuje o přísun povolenek zdarma. Úspěšně si prosadil vysoký příděl povolenek v Národním alokačním plánu. Výrazně přispěl k oslabení evropské legislativy – tzv. klimaticko-energetického balíčku, která nakonec umožnila přidělovat aspoň část povolenek zdarma. A tuto část si ČEZ rychle zajistil u českých poslanců a senátorů.

Hlavní zájmy ČEZ

Neomezovat znečištění

Velké spalovací zdroje, jako jsou uhelné elektrárny ČEZ, patří mezi nejdůležitější znečišťovatele životního prostředí. Limity pro vypouštění znečišťujících látek se s technologickým vývojem zpřísnují. Ekonomickým zájmem provozovatele je ovšem, aby jeho elektrárna vyráběla co nejdéle bez potřeby investic do modernizace.

Jak ČEZ získává politiky

Vzhledem k tomu, že ČEZ je většinou vlastněn vládou České republiky, musí vedení firmy přicházet do styku s politiky a úředníky, minimálně se zástupci státu v dozorčí radě. Skupina ČEZ má ale v politických kruzích výjimečně dobré kontakty, které využívá například při projednávání legislativních návrhů. Jak může státní firma přesvědčit politiky, aby jednali v zájmu jejího podnikání, třeba i proti vůli voličů?

Motivovat

Motivační program, umožňující manažerům nakupovat akcie za cenu, kterou měly v době jejich nástupu do funkce, se do roku 2005 vztahoval i na členy dozorčí rady. Cena akcií přitom prudce narostla i díky politickým rozhodnutím (prodej státních podílů v distribučních společnostech do rukou ČEZu). Zástupci státu v dozorčí radě byli při prosazování politických rozhodnutí v jasném konfliktu zájmů. Po přiklepnutí distribučních společností ČEZu se dal očekávat růst ceny akcií společnosti, který úředníkům sliboval snadný výdělek.

Možnost nakoupit akcie za nízkou historickou cenu a obratem je prodat za aktuální podstatně vyšší skutečně řada členů dozorčí rady využila. Dlouholetý poslanec ODS Oldřich Vojtíš si tak díky členství v dozorčí radě ČEZ přišel zhruba na 15 milionů korun, což sám nepokládá za nesprávné: „Všude říkám, že kdyby tam byl místo mě kdokoli jiný, tak by to s největší pravděpodobně také využil. Jinak bych takového člověka považoval trochu za blázna.“ (Poslanec Vojtíš vydělal v politice 15 milionů, http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A050524_114824_domaci_klu). Ještě vyšší částku než Vojtíš získali díky motivačnímu programu státní úředníci. Václav Srba, bývalý náměstek ministra průmyslu Milana Urbana, který za akcie dostal 24 milionů korun, svůj postup komentuje pouze tím, že neudělal nic protiprávního. (Policie stíhá úředníky za odměny v ČEZ, http://ekonomika.idnes.cz/policie-stiha-uredniky-za-odmeny-v-cez-dx9-/ekonomika.asp?c=A070105_657895_ekonomika_ven) Zdeněk Hrubý, bývalý náměstek ministra financí Bohuslava Sobotky, který v dozorčí radě zasedal opakovaně a i dnes je jejím členem, získal díky výhodnému obchodu s akciemi dokonce 165 milionů korun. (Nový systém odměňování šéfů státních firem s opcemi ČEZ nepočítá, http://ekonomika.idnes.cz/ekonomika.asp?c=A100224_204904_ekonomika_iky)

Další benefity, na které měli členové dozorčí rady automatický nárok, se s uvedeným motivačním programem nedají srovnat. Přesto si díky nim přišli na milionové částky. Firma členům dozorčí rady platila kapitálové životní pojištění, mezi lety 2001 a 2006 za tyto pojistky utratila skoro 30 milionů korun. (Dozorčí rada ČEZ vydělala 126 milionů, http://www.lidovky.cz/tiskni.asp?r=moje-penize&c=A060506_134454_In_ekonomika_znk)

Vzít do party správné lidi

Další cestou k získání vlivu ve vysoké politice je angažování vhodného člověka do vlastních řad. Touto cestou ČEZ postupoval v případě Vladimíra Johanese. Bývalý poradce ministra průmyslu Milana Urbana pracuje pro ČEZ jako poradce pro zahraniční akvizice, je předsedou dozorčí rady ve firmě Škoda Praha (člen Skupiny ČEZ), ve stejném orgánu zasedal i v další významné dceřinné společnosti ČEZu – Severočeských dolech. Hlavně má ovšem otevřené dveře k exministru (a hlavně stínovému ministrovi průmyslu ČSSD) Milanu Urbanovi.

Nabídnout své odborníky

Ovlivňovat politiku státu lze ovšem i opačně, pomocí bývalých zaměstnanců na klíčových postech. Nelze se divit, že návrh Státní energetické koncepce podporuje masivní využívání uhelných elektráren, když jeho přípravu řídili ministr Vladimír Tošovský a náměstek pro energetiku Tomáš Hüner, oba bývalí zaměstnanci ČEZ. Kontroverzní projekt rekonstrukce uhelné elektrárny v Pruněřově dostal souhlasné stanovisko od Ministerstva životního prostředí krátce poté, co do čela resortu nastoupila bývalá mluvčí ČEZ Rut Bizková.

Jak ČEZ získává politiky

Spřátelit se

V létě roku 2009 zveřejnil bulvární deník AHA! fotografie z toskánského letoviska, na kterých byli zachyceni lidé z vedení ČEZ ve společnosti špičkových politiků. Přes následná ujištění, že se jednalo o náhodu, připustil generální ředitel ČEZ Martin Roman, že si půjčil jachtu od bývalého ministra dopravy Aleše Řebíčka a s expremiérem a tehdejším předsedou ODS Mirkem Topolánkem se setkal. (*ČEZ ujišťuje: Šéf nikomu nic neplatil*, <http://www.novinky.cz/ekonomika/175156-cez-ujistuje-sef-nikomu-nic-neplatil.html>)

Ve stejném letovisku ve stejnou dobu se potkali také Vladimír Johanes a Milan Urban, kteří setkání nijak nepopírají. Na jiné z fotografií jsou spolu Vladimír Johanes a Mirek Topolánek.

Nejen politiky je výhodné kontrolovat

ČEZ má své lidi i v hlavních orgánech společnosti ČEPS, která zajišťuje provoz přenosové soustavy. V dozorčí radě ČEPS zasedá Vladimír Johanes, výkonným ředitelem společnosti je bývalý manažer ČEZ Miroslav Vrba. Tažení ČEPS proti obnovitelným zdrojům, jejichž provozovatelé by se mohli stát pro ČEZ nepříjemnou konkurencí, proto není nikterak překvapivé.

Co ČEZ dokáže

Jak zařídit, aby znečišťovatel neplatil, ale vydělával

V roce 2005 bylo v Evropské unii zahájeno obchodování s emisními povolenkami, které se mělo stát klíčovým nástrojem pro snižování emisí z velkých zdrojů včetně uhelných elektráren. Slabinou systému bylo přidělování povolenek zdarma na základě alokačních plánů. Znečišťovatel, který si dokázal vyhádat velké množství povolenek, mohl přebytek prodat a vydělat peníze, na něž čistá firma nemohla dosáhnout.

ČEZ patří ve vydělávání na povolenkách k evropské špičce. Zatímco jiné velké energetické firmy jako E.On, RWE nebo Vattenfall musely v roce 2008 nakoupit milióny povolenek, protože ty přidělené zdarma vyčerpaly, ČEZu díky vysoké alokaci zbylo 1,7 miliónu povolenek, které mohl prodat. Dostal se tak mezi deset evropských firem, které na povolenkách vydělaly nejvíce (*The Carbon Rich List: The companies profiting from the EU Emissions Trading Scheme, Sandbag*). Nemusel přitom významně omezit exportní produkci uhelných elektráren.

ČEZ pochopitelně může na povolenkách vydělávat pouze díky štedré alokaci. První verzi Národního alokačního plánu pro současné období (2008 – 2012) Evropská komise seškrtala o 15 %. ČEZ ovšem na povolenkách vydělává i při snížené alokaci podle Bruselu. Vláda Mirka Topolánka, která původní vysokou alokaci schválila, přitom podala kvůli změnám v Národním alokačním plánu na Evropskou komisi žalobu.

Ekologické organizace při schvalování Národního alokačního plánu opakovaně protestovaly proti vysokým přidělením povolenek, které umožní neomezené znečišťování. (*Národní alokační podfuk, tisková zpráva Hnutí DUHA, Greenpeace a CDE ze 6. 12. 2006*, [http://hnutiduha.cz/zpravodajstvi/detail-zpravy/browse/5/select_category/81/article/narodni-alokacni-podfuk/?tx_ttnews\[backPid\]=24&cHash=6ea9c93767](http://hnutiduha.cz/zpravodajstvi/detail-zpravy/browse/5/select_category/81/article/narodni-alokacni-podfuk/?tx_ttnews[backPid]=24&cHash=6ea9c93767))

Naopak ČEZ a jeho spojenci vysoké přiděly povolenek aktivně prosazovali. Mluvčí ČEZ Ladislav Kříž hrozil po rozhodnutí Evropské komise nárůstem ceny elektřiny. Prezident svazu průmyslu a dopravy Jaroslav Míl (mimořádně bývalý generální ředitel ČEZ) komentoval omezení počtu povolenek pro Českou republiku následovně: „Dopad na ekonomiku bude nepříznivý, protože přidělené povolenky nebudou stačit rozvoji podniků a ty si při větší produkci CO₂ budou muset další kupovat na trhu“ (*ČR má dostat v letech 2008–2012 méně povolenek. Průmysl protestuje*. <http://www.euractiv.cz/podnikani-a-zamestnanost/clanek/cr-ma-dostat-v-letech-2008-2012-mene-povolenek-prumysl-protestuje>).

Významnou roli při schvalování nadhodnocené vládní verze Národního alokačního plánu sehrála tehdejší náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková, dříve tisková mluvčí uhelných elektráren ČEZ. Za prosazování vysokého přidělu povolenek obsadila třetí místo v anketě Ropák roku 2006. <http://www.ropak.detizeme.cz/ropak/25-ropak-2006.html>

Co ČEZ dokáže

Jak zařídit, aby znečišťovatel neplatil, ale vydělával

Podle ověřených výsledků za roky 2008 a 2009 emitovaly české firmy zařazené do emisního obchodování o 5 respektive 12 milionů tun oxidu uhličitého méně, než na kolik měly zdarma přidělené povolenky podle snížené verze schválené Evropskou komisí.

www.carbonmarketdata.com

Tabulka: Porovnání navrhovaných přidělů povolenek v českém alokačním plánu se skutečnými emisemi

Návrh vlády ČR	102 MtCO ₂
Návrh českých ekologických organizací	78 MtCO ₂
Úprava alokačního plánu Evropskou komisí 2008	85,6 MtCO ₂
Ověřené emise za rok 2008	80,4 MtCO ₂
Úprava alokačního plánu Evropskou komisí 2009	85,9 MtCO ₂
Ověřené emise za rok 2009	73,8 MtCO ₂

Jak vyzrát na Brusel

V roce 2008 schvalovaly Evropský Parlament a Rada v rámci klimaticko-energetického balíčku novelu směrnice o evropském obchodování s emisními povolenkami. Cílem novely bylo vrátit obchodování původní smysl a udělat z něj účinný nástroj pro snižování emisí. Po negativních zkušenostech s přidělováním povolenek podle alokačních plánů Evropská komise logicky navrhla přechod na povinný nákup povolenek v aukcích. Elektrárenské firmy, které nejsou vystaveny mimoevropské konkurenci, měly všechny povolenky kupovat od začátku roku 2013.

Návrh Evropské komise byl pro ČEZ signálem k poplachu. Místo nezasloužených zisků, které plynuly z vysokých přidělů bezplatných povolenek, by firmu čekaly miliardové výdaje na vícenásledy spojené s provozem uhelných elektráren. ČEZ ukázal, jak si dokáže s podobnou situací poradit.

Nejprve bylo třeba přesvědčit klíčové představitele české vlády – premiéra Mirka Topolánka a místopředsedu pro evropské záležitosti Alexandra Vondru, že zájmem České republiky je odklad povinného nákupu povolenek v aukcích. Podařilo se stoprocentně. Před klíčovým jednáním Evropské rady v prosinci 2008 uvedl Alexandr Vondra v Senátu: „*Prosazujeme metodu postupného náběhu aukcí v letech 2013 až 2020, ale abychom mohli konstatovat, že máme řešení, které nepoškodí naši elektroenergetiku, tak budeme muset svést ještě značný souboj.*“

<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenate/hlasovani?action=steno&O=7&IS=4005&D=10.12.2008>

O tom, kdo formoval jeho názor, nejlépe vypovídá informace, kterou po pádu Topolánkovy vlády sdělil médiím její další místopředseda Martin Bursík. Na schůzce premiérů ke klimaticko-energetickému balíčku organizované v roce 2008 prezidentem Sarkozym zastupoval českého předsedu vlády právě Alexandr Vondra. Jako člena české delegace navrhl finančního ředitele ČEZu Alana Svobodu. Přestože návrh neprošel, historika ukazuje, koho Alexandr Vondra považoval za vhodného poradce.

(ČEZu se neslouží zadarmo, Týden 5. 10. 2009, <http://kozli.zeleni.cz/14296/clanek/cezu-se-neslouzi-zadarmo/>)

Před jednáním Evropské rady, které o podobě balíčku nakonec rozhodlo, vstoupil do hry přímo ČEZ. V předvečer jednání uspořádala firma luxusní večeři pro 200 prominentních hostů. Pozvání přijal i předseda Evropské komise José Barroso či komisař pro energetiku Andris Piebalgs. Šéf ČEZu Martin Roman nijak neskrýval účel večírku: „*Každý tady v Bruselu lobbuje, protože zde se rozhoduje, jaké podmínky budou v energetice, a tedy kolik bude energetika vydělávat peněz.*“

(Začíná velký boj o emise, ČEZ stojí v první řadě, Hospodářské noviny 11.12. 2008, http://hn.ihned.cz/2-31513240-500000_d-c7)

Novela direktivy o emisním obchodování byla schválena v oslabené verzi, která ČEZu umožnila další kroky k získání povolenek (viz odstavec Jak se pracuje v Parlamentu). Pochopitelně nelze přesně odhadnout, jakou roli sehrála při oslabení direktivy Česká republika a ČEZ ve srovnání například s Polskem. Výsledná podoba direktivy ovšem odpovídá představám českých vyjednavačů.

Co ČEZ dokáže

Brusel podruhé - pozor na omezování znečištění

Obchodování s emisními povolenkami není jediným evropským tématem, které ČEZ zajímá minimálně stejně jako poslance Evropského parlamentu. Od roku 2009 se Evropský parlament zabývá přípravou Směrnice o průmyslových emisích, která má aktualizovat stávající direktivu o integrované prevenci a minimalizaci znečištění životního prostředí (direktiva IPPC) a začlenit do ní další současné předpisy. Součástí směrnice jsou i limity pro emise znečišťujících látek, jako jsou oxid siřičitý nebo oxidy dusíku, při provozu velkých spalovacích zdrojů. ČEZ si spočítal, že významná část jeho elektráren požadované limity nesplní. Místo technologického vylepšení svých provozů však firma naplnila síly k oslabení směrnice.

Společně s dalšími velkými znečišťovateli (například firmou AcelorMittal) připravil ČEZ návrh, podle kterého by velké zdroje znečištění mohly získat výjimku a neplnit limity předepsané direktivou až do roku 2023.
COMMENTS ON PROPOSAL OF A DIRECTIVE ON INDUSTRIAL EMISSIONS (November 2009)

V prosinci 2009 ČEZ spoluorganizoval v Evropském parlamentu workshop s příznačným názvem - Novela direktivy IPPC: Omezí emise nebo evropský průmysl? O tom, že firma přikládala akci vysokou prioritu svědčí skutečnost, že na ni vyslala člena vrcholového vedení, výrobního ředitele Vladimíra Hlavinku. Směrnice o průmyslových emisích je stále v procesu schvalování, nelze proto posoudit, jestli byly aktivity ČEZu úspěšné.

Jak na globální klimatickou dohodu

Silná mezinárodní dohoda o snižování emisí skleníkových plynů by pochopitelně dříve nebo později přinesla omezení pro provozovatele uhelných elektráren. V oblasti mezinárodního klimatického vyjednávání na vysoké úrovni ČEZ nevystupuje samostatně, ale využívá služeb střešní lobbystické organizace energetických firem Eurelectric. Ta správně odhadla význam jednostranného závazku EU snížit emise skleníkových plynů o 30 % mezi lety 1990 a 2020, se kterým přišla Evropská komise na jaře 2010 (*Commission to propose 30% EU emissions cut*, <http://www.europolitics.info/sectorial-policies/commission-to-propose-30-eu-emissions-cut-art270146-15.html>) - jeho přijetí by zvýšilo možnosti dosažení globální klimatické dohody. Ve svém dopise z 20. května vyzývají představitelé Eurelectric komisařku pro klima Connie Hedegaardovou, aby od návrhu ustoupila. (*Eurelectric expresses concerns on Commission analysis of hike in CO2 reduction commitment*, <http://www.europeanenergyreview.eu/index.php?id=2006>)

Jak se pracuje v českém Parlamentu

Nová směrnice o evropském obchodování s povolenkami schválená v prosinci 2008 zavedla možnost postupného náběhu aukcí ve vybraných členských státech, rozhodnutí ovšem ponechala na nich. Členské státy se tak mohou rozhodnout, zda budou samy hospodařit s výnosy aukcí, které jsou příjmem státního rozpočtu, nebo dají určité množství povolenek energetickým firmám. V případě České republiky jde pro období 2013 - 2020 zhruba o částku 70 miliard Kč. Podmínkou je, že energetické firmy investují ušetřené peníze do ekologických opatření.

Dříve než mohla jednotlivé varianty projednat vláda, bylo o osudu povolenek rozhodnuto zákonem. Směrnice byla oficiálně zveřejněna na jaře 2009. Na červnové schůzi Poslanecké sněmovny předložili poslanci Oldřich Vojtíš (ODS - bývalý člen dozorčí rady ČEZ, který zbohatl na motivačním programu), Martin Říman (ODS - bývalý ministr průmyslu) a Milan Urban (ČSSD - bývalý ministr průmyslu, kandidát strany na tuto funkci) návrh, který by fakticky zajistil přidělování maximálního množství povolenek zdarma i po roce 2013. Návrh připojili jako takzvaný přílepek k nesouvisejícímu zákonu o spotřebních daních.

Navíc byl návrh postaven tak, aby energetické firmy mohly ušetřené peníze utratit za probíhající nebo připravené projekty. Tím pádem obchází podmínku směrnice, která měla firmy motivovat k ekologickým investicím nad rámec podnikatelských plánů. V zájmu ČEZ pochopitelně bylo, aby měl možnost využít ušetřené peníze na pokrytí investic do obnovy uhelných elektráren, bez ohledu na ekologickou úroveň projektu (včetně kontroverzní rekonstrukce Pruněřova).

V době jednání Poslanecké sněmovny ještě Evropská komise ke směrnici nevydala prováděcí předpisy. Nemohla proběhnout diskuse na úrovni ministrů ani posouzení využití prostředků energetickými firmami. Změny zákonů pomocí přílepků byly Ústavním soudem označeny za protiprávní. Přesto byl kontroverzní návrh díky hlasům ODS a ČSSD poslanci schválen.

Přílepek následně prošel i Senátem, opět zásluhou ODS a ČSSD. Senát pouze navrhl úpravu, která by cestu k miliardám otevřela i jiným firmám. Senátor Jiří Bis z ČSSD (bývalý člen dozorčí rady ČEZ) po hlasování uvedl: „Obě firmy - ČEZ i teplárny - totiž především potřebovaly, aby se to rychle odhlasovalo ještě před předčasnými volbami, které tehdy hrozily,“ říká senátor. „Neměly totiž jistotu, jaké bude složení nového parlamentu.“ (*Dvojí zásah ČEZu. Získal teplárnu i dárek od Senátu*, <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=652405>)

Co ČEZ dokáže

Pruněřov - jak se prosazuje projekt

V roce 2006 zveřejnil ČEZ plán obnovy svých uhelných elektráren, který postupně končí životnost a přestávají vyhovovat požadavkům. Které na velké spalovací zdroje klade evropská legislativa. Součástí plánu je i přestavba největší české uhelné elektrárny v Pruněřově.

Z hlediska životního prostředí jde o akci zásadního významu. Elektrárna Pruněřov je největším českým zdrojem emisí jak skleníkového plynu oxidu uhličitého, tak zdraví škodlivých oxidů síry a oxidů dusíku. V Evropě je na osmnáctém místě v produkci oxidu uhličitého.

V polovině roku 2008 začal proces EIA – posuzování vlivů na životní prostředí pro komplexní obnovu elektrárny Pruněřov II, jehož výsledkem má být stanovisko vydané Ministerstvem životního prostředí. Plnohodnotnému posouzení od začátku bránila skutečnost, že ČEZ předložil jedinou variantu – postavit tři bloky, každý s výkonem 250 MW. Plánované bloky mají podle technické dokumentace dosáhnout účinnosti 38%.

Do procesu EIA vstoupili se svými připomínkami nevládní organizace Ekologický právní servis a Greenpeace. Jejich hlavní námitkou proti jedinému řešení navrhovanému ČEZ bylo, že neodpovídá standardu na nejlepší dostupné technologie (BAT) dle evropské i české legislativy. Nové uhelné elektrárny mají dnes dosahovat účinnosti 42– 45%. Každý procentní bod přitom znamená méně emisí a ušetří více uhlí. ČEZ ospravedlňuje výstavbu méně efektivních bloků tvrzením, že nejde o nové zařízení, ale rekonstrukci starých bloků, na které klade evropská legislativa mírnější požadavky. Na druhou stranu generální ředitel ČEZ Martin Roman připustil, že ze stávající elektrárny bude využito jen: „...vyvedení výkonu, administrativní budova, skelet pro kotel.“ (rozhovor pro týdeník Profit, 12.8.2009, <http://www.profit.cz/clanek/sef-cez-kdo-vyuzil-fixaci-cen-udelal-dobre.aspx>) Názor, že ČEZ staví v Pruněřově nové zařízení zastává i ministerstvo životního prostředí.

Celý proces EIA ovlivnila skutečnost, že ČEZ odmítl předložit variantu s použitím nejlepších dostupných technologií, přestože k tomu byl ministerstvem přímo vyzván. Nelze tak přesně posoudit, o kolik horší dopady by měla varianta ČEZu ve srovnání s moderní elektrárnou. Ekonomické porovnání ČEZ nepředložil s odkazem na obchodní tajemství.

Ministerstvo životního prostředí si pro objektivní posouzení projektu vyžádalo posudek norské konzultační společnosti DNV, která potvrdila hlavní výhradu – projekt nesplňuje požadavky na nejlepší dostupnou technologii. Ministr životního prostředí nominovaný Stranou zelených Jan Dusík v návaznosti na nezávislý posudek požadoval po ČEZ doplnění dokumentace, aby bylo možno posoudit obě varianty. Premiér Jan Fischer trval na okamžitém vydání stanoviska, což Dusík odmítl a rezignoval na svou funkci.

Špičky ODS a ČSSD se poměrně rychle shodly, že ministry nominované Stranou zelených v úřednické vládě nepotřebují a Ministerstvo životního prostředí obsadily v zájmu ČEZ. Ministrýně se v dubnu 2010 stala bývalá mluvčí uhelných elektráren ČEZ Rut Bízková. Vydání pozitivního stanoviska bylo otázkou několika dní. Prakticky ihned po nástupu do funkce odvolala nová ministrýně náměstkyně Aleše Kutáka, který se k Pruněřovu stavěl kriticky, a zrušila odbor energetiky a klimatu.

Souhlasným stanoviskem pro rekonstrukci Pruněřova podle představy ČEZ byla zpochybněna funkčnost posuzování dopadů na životní prostředí pro velké energetické projekty. Právě v této fázi posuzování projektu musí investor dostat signál, že vedle svých ekonomických analýz musí brát v úvahu také zájem na minimálním poškození životního prostředí. Kvůli tomu, že ČEZ nevyužil nejlepší dostupnou technologii, bude elektrárna každoročně emitovat o půl milionu tun oxidu uhličitého navíc. Příkypnutím ministerstvo nesplnilo svoji roli.

Vydáním kladného stanoviska EIA proces schvalování přestavby Pruněřova nekončí. ČEZ bude muset prokázat, že používá nejlepší dostupnou technologii v rámci tzv. integrovaného řízení, při němž je vydáváno povolení k provozu zařízení. Platí přitom, že elektrárna, která kritérium BAT nesplní, nemůže povolení k provozu vůbec obdržet. Lze očekávat, že k získání povolení k provozu ČEZ opět nasadí do hry některou ze svých politických figur.

Salámová metoda

O tom, že ČEZ ani nikdy o jiné variantě neuvažoval svědčí i to, že smlouvy na dodávky hlavních komponentů do elektrárny má podepsané již od roku 2007. Ještě před rozhodnutím EIA začala výroba kotlů pro elektrárnu Pruněřov II ve firmě Strojírny Vítkovice Machinery Group. Šéf firmy uvedl, že ještě před vydáním stanoviska byly na kotlích odvedeny práce za miliardu korun, přičemž ČEZ zaplatil zálohu. (ČEZ koupil pro Pruněřov kotle za miliardy, bez povolení, http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/cez-koupil-pro-prunerov-kotle-za-miliardy-bez-povoleni_164661.html)

Shrnutí: ČEZ a globální změny klimatu

Spalování uhlí v elektrárnách je nejvýznamnějším zdrojem emisí skleníkových plynů v České republice. Mají-li naše emise klesnout na úroveň, na níž se kvůli omezení rizik spojených s globálními změnami klimatu shodla Rada EU pro životní prostředí, musíme spalování uhlí postupně eliminovat.

Výrobní kapacita ČEZ dlouhodobě stojí především na uhelných elektrárnách, firma do nich směřuje i své nejdůležitější zahraniční investice. ČEZ rovněž vynakládá enormní úsilí, aby dosáhl možnosti provozovat uhelné elektrárny co nejdéle bez ohledu na vysoké znečištění. Tento informační list poukazuje na nejdůležitější iniciativy ČEZ, které v poslední době směřovaly proti snižování emisí skleníkových plynů:

- podíl na prosazení nadhodnoceného Národního alokačního plánu
- podíl na oslabení evropské směrnice o emisním obchodování
- prosazení české legislativy, která zajišťuje přidělování povolenek zdarma i po roce 2013
- prosazení rekonstrukce Pruněřova bez ohledu na výši emisí.

